# Avukatı Var Diye Adli Yardım Reddi

| MAHKEME | KARAR TARİHİ | SONUÇ |
| --- | --- | --- |
| Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm | 03.03.2026 | İhlal |

| ESAS NO | İLGİLİ HÜKÜMLER |
| --- | --- |
| 2023/31425 | Anayasa 36, Anayasa 13, HMK 334, HMK 336 |

ÖZET

Aleyhine açılan tazminat davasında istinafa başvuran, ceza infaz kurumundaki başvurucunun adli yardım talebi vekili bulunduğu ve mali belge sunmadığı gerekçesiyle reddedildi. AYM, avukatla temsilin tek başına ret gerekçesi olamayacağını belirterek mahkemeye erişim hakkı ihlaline karar verdi.

**Bu kararın özeti ve değerlendirmesi**
savun.av.tr/avukatla-temsil-adli-yardim-reddi-istinaf-aym-2023-31425/ →

## Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ İKİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası: 2023/31425

Karar Tarihi: 3/3/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aleyhe açılan tazminat davasında adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Dava Süreci

2. Başvurucu aleyhine 13/6/2014 tarihinde maddi ve manevi tazminat davası açılmıştır. İstanbul Anadolu 30. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada Mahkeme 1/11/2022 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Başvurucu ve davacı bu karara karşı adli yardım talebiyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

3. 23/12/2022 tarihli istinaf dilekçesinin adli yardım talebiyle ilgili bölümünde başvurucu; istinaf harçları ile giderlerini ödeyecek ekonomik gücü bulunmadığını, bu hususun bölge adliye mahkemesi tarafından resen yapılacak ekonomik ve mali durum araştırması sonucunda da tespit edileceğini ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye

Mahkemesi) 27/3/2023 tarihli ara kararı ile adli yardım talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu vekilinin adli yardım dilekçesi ekinde adli yardıma dayanak mali durumunu gösterir nitelikte hukuken geçerli bir belge sunmamış olması ve özel vekâletname gereğince atanmış vekil olması hususlarına değinilmiştir.

4. Başvurucu, bu karara 31/3/2023 tarihli dilekçesi ile itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; istinaf harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu, bunun Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi'nden sorgulama ve araç sorgulaması yapılması hâlinde görülebileceğini, ceza infaz kurumunda bulunduğunu, vekilini 2/9/2014 tarihinde görevlendirdiğini, yargılamanın istinaf aşamasına kadar dokuz sene sürdüğünü, bu süre boyunca bir kişinin maddi durumunun stabil kalamayacağını ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi 6/4/2023 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 17/4/2023 tarihinde öğrendikten sonra 4/5/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Yargılaması Süreci

6. Bölge Adliye Mahkemesi 17/5/2023 tarihli kararı ile başvurucunun istinaf kanun yoluna başvuru harcını ve nispi istinaf karar harcını kanunda öngörülen bir haftalık kesin süre içinde tamamlaması, aksi hâlde istinaf başvurusundan vazgeçilmiş sayılacağı konusunda muhtıra çıkartılması, süresinde harcın yatırılmaması hâlinde dosya yönünden istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verilmesi hususunda dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir.

7. Mahkeme 26/5/2023 tarihli muhtırayı çıkarmıştır. Bu muhtırada istinaf kanun yoluna başvuru harcı için 492 TL, istinaf nispi karar harcı için 2.259,89 TL, istinaf avansı için 400 TL yatırılması istenmiştir. Başvurucu 26/5/2023 tarihinde harçları ve masrafları yatırmıştır.

8. Dosya Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi tarafların istinaf başvurularını 5/7/2023 tarihli kararla esastan reddetmiştir. Başvurucu, kararı adli yardım talepli olarak temyiz etmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 27/5/2024 tarihli kararı ile adli yardım talebini reddetmiş ve başvurucunun kısıtlandığına işaret ederek başvurucu vekilinin vasi tarafından verilmiş vekâletnamesini sunması için dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu vekili, vasi tarafından düzenlenmiş vekâletnameyi sunmuş ve adli yardım talebinin reddine ilişkin karara itiraz etmiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 9/10/2024 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 4/11/2024 tarihli kararı ile başvurucunun adli yardım talebinin reddine karşı yapmış olduğu itirazın reddedildiğine işaret ederek temyiz harç ve masraflarının yatırılması hususunda muhtıra çıkarılması için dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi temyiz harçlarının yatırılması hususunda 9/12/2024 tarihli muhtıra çıkarmıştır. Başvurucu 13/12/2024 tarihinde temyiz harçlarını ve masraflarını yatırmıştır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 7/7/2025 tarihli kararla Mahkeme kararını bozduğu, dosyanın Mahkemeye gönderildiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; yargılama harç ve giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını, bu hususun resen yapılacak ekonomik ve mali durum araştırması sonucunda tespit edilebileceğini, üzerine kayıtlı mal varlığı bulunmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca müebbet hapis cezası aldığını belirtmiştir. Sırf vekille temsil ediliyor olmasının adli yardım talebinin reddine gerekçe olamayacağını, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

15. Somut olayda başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına müdahale yapıldığı görülmektedir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaca dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

16. Bölge Adliye Mahkemesinin adli yardım talebini reddetmesinin nedenini 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayandırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmektedir.

17. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına

hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvuruculaların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvuruculaların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvuruculaların harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır ((emsal başvuru), § 50).

20. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli farklılık bulunmaktadır. Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir ((emsal başvuru), § 51).

21. Bununla birlikte yargılama giderlerinin yargılamanın sonunda ödenmesinin harç yükümlülüğünü anlamsız hâle getirmesi riskini taşıdığının altı çizilmelidir. Harcın yargılamanın sonunda ödenmesi ile başında ödenmesi arasında gereksiz davaların açılmasından caydırma bakımından fark bulunmaktadır. Harcın yargılamanın sonucunda ödeneceği düşüncesi, kişinin gereksiz yere dava açma isteğini kırma özelliğini belli ölçüde zayıflatabilir. Bu husus gözetildiğinde kamu makamlarının harcın ödenmesinin yargılamanın sonuna ertelenmesi biçiminde bir aracı tercih etme yükümlülüğü altında oldukları söylenemez. Kanun koyucunun harç ödeme yükümlülüğünün doğduğu safhayı belirleme konusunda belli ölçüde takdir yetkisine sahip

bulunduğu kabul edilmelidir. Nitekim kanunda başvuru ve nispi karar harcının dörtte birinin peşin olarak, nispi karar harcının kalan kısmının ise yargılamanın sonunda ödenmesi öngörülmek suretiyle kamu yararı ile mahkemeye erişim hakkı arasında adil bir denge kurulmaya çalışılmıştır ((emsal başvuru), § 52).

22. Ne var ki mali imkânları elverişli olmayan kişilerin başvuru harcını ve nispi karar harcının dörtte birini ödeme gücünden yoksun olmaları söz konusu olabilir. Bu kişilerin sözü edilen harçları davanın başında ödeme yükümlülüğü altına sokulması mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Kanun koyucu ödeme gücü bulunmayan bu gibi kişilerin mahkemeye erişebilmelerini temin etmek için adli yardım mekanizması öngörmüştür. Buna göre mali gücü bulunmayan kişilerin bu durumlarını belgelendirmeleri ve davalarının açıkça temelsiz bulunmaması hâlinde bunların yargılamanın sonuna kadar yargılama gideri ödemekten muaf tutulmaları öngörülmüştür. Ayrıca bu kişilerin yargılamanın sonucunda haksız bulunması sebebiyle yargılama giderinin aleyhlerine hükmedilmesi hâlinde yargılama giderlerini taksitle ödemelerine imkân sağlanmıştır. Son olarak haksız çıksalar bile aleyhlerine yargılama giderine hükmedilmesinin mağduriyetlerine neden olacağının açıkça anlaşılması hâlinde bunların yargılama gideri ödemekten tamamen muaf tutulmasına da hükmedilebilir. Tüm sayılan bu imkânlar mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi hafifleten araçlardır ((emsal başvuru), § 53).

23. Yargılama giderlerini ödeme gücünün bulunmadığını iddia eden kişilerin yargılama giderlerinden geçici muafiyet sağlanması imkânını ifade eden adli yardımdan faydalandırılmaları mahkemeye erişim hakkından yararlanılabilmesi için oldukça önemlidir. Ödeme gücü zayıf olan kişilerin yargılamanın sonuçlanmasından sonra yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmeleri gibi daha hafif bir müdahale aracı yerine yargılamanın başında harç ve diğer yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmaları en az zedeleyici aracın seçilmesi yükümlülüğünün ihlaline yol açabilir ((emsal başvuru), § 54).

24. Söz konusu uyuşmazlıkta başvurucu; ceza infaz kurumunda olduğunu, çalışamadığını, herhangi bir gelirinin ya da gelir getiren mal varlığının bulunmadığını, bu nedenle istinaf kanun yoluna başvurması için gerekli olan masrafları karşılama imkânından yoksun olduğunu ileri sürerek adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucu, adli yardım talebiyle ilgili olarak dosyaya ekonomik durumunu ortaya koyan bir belge sunmamıştır. Adli yardım talebine konu yargılamada başvurucunun davalı olduğu, istinaf aşamasına kadar herhangi bir masrafta bulunmadığı ve davada vekil ile temsil edildiği anlaşılmıştır.

25. Başvurucunun bir avukatla temsil edilmiş olması adli yardım talebinin reddi için tek başına yeterli bir gerekçe olamaz. Bu şekildeki kategorik yaklaşım ilgililerin gerçek mali durumlarının hesaba katılmasını önlemektedir. Başvurucunun sırf avukat tutmasından hareketle -avukata ücret ödediğine dair bir tespit de yapılmadan- mali gücünün yargılama giderlerini karşılayacak düzeyde olduğu sonucu çıkarılamaz. Bölge Adliye Mahkemesinin bu yaklaşımı başvurucuyu, fakirlik durumunu kanıtlayarak kanunla tanınan yargılama giderlerini ödeme hususunda geçici muafiyetten yararlanma imkânından mahrum bırakmıştır. Somut olayın koşullarında başvurucunun mahkemeye erişim hakkına en az müdahale teşkil eden aracın seçilmediği sonucuna varılmıştır.

26. Bunun yanında istinaf başvurusunun yapıldığı dönemde 3.151,89 TL'lik istinaf harcı ve gider avansının ceza infaz kurumunda olan ve hiçbir geliri bulunmayan başvurucu açısından istinaf kanun yoluna başvurmasını zorlaştıracak nitelikte bir miktar olduğu kabul edilmelidir. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli olan belgeleri sunma konusunda fiili imkânsızlığı olan başvurucunun ekonomik ve sosyal durumuyla ilgili olarak mahkemelerin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden ya da başka vasıtalarla gerekli belgeleri elde edebilmesinin mümkün olduğu gözetilmelidir. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemesi tarafından adli yardım talebiyle ilgili olarak gerekli belgeleri sunması için başvurucuya süre verilmemiş, bu konuda imkân tanınmamıştır. Dolayısıyla olayın özelliği dikkate alındığında ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin belge ibraz etmediği gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebi reddedilerek istinaf kanun yoluna başvurma imkânının ortadan kaldırılması suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından gerekli ve orantılı olmadığı, başvurucunun üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu, bu açıdan müdahalenin ölçüsüz olduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. İstinaf başvurusunun esastan incelendiği gözetilerek başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/3/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.